



SPREAD 

Samen werken aan kwaliteit van leven bij dementie

Zeven lessen van leergemeenschappen

Zwolle, juni 2024

Gili Yaron, Petra Boersma, Robbert Gobbens, Simone de Bruin, namens het SPREAD+ consortium



Samenvatting

Toepassingen voor meer kwaliteit van leven bij dementie worden weinig gebruikt in de praktijk en het onderwijs. Dit komt door de 'implementatiekloof'. In leergemeenschappen werken partners in onderzoek, onderwijs en praktijk samen. Zij weten daarom veel over het overbruggen van de implementatiekloof. Dit rapport brengt zeven lessen van leergemeenschappen, voor het versterken van samenwerking tussen partners in onderzoek, praktijk en onderwijs.

- 1. Faciliteer continue afstemming:** Ga in gesprek over elkaars verschillen en belangen. Zoek hierbij naar gezamenlijke belangen om de raakvlakken te vergroten.
- 2. Stimuleer participatie:** Betrek mbo'ers, mensen met dementie en naasten bij projecten. Ontwikkel een duidelijke visie op hun participatie om barrières voor deelname (zoals sociaaleconomische omstandigheden of cognitieve beperkingen) aan te pakken.

3. Investeer in verbinding: Stel 'bruggenbouwers' aan om partners te verbinden, investeer in hun zachte vaardigheden en laat ze werken in innovatieteams met experts op het gebied van implementatie, onderzoek, communicatie, onderwijs, en praktijk.

4. Gebruik creatieve werkvormen: Wissel samen uit via (live en online) werkvormen die passen bij verschillende belangen en situaties. Denk bijvoorbeeld aan stand-ups, webinars of lunchbijeenkomsten.

5. Laat producten landen: Maak de opbrengsten van de samenwerking toegankelijk, begrijpelijk en vindbaar zodat ze kunnen landen in de praktijk en het onderwijs. Zoek landingsplekken met ruimte voor vernieuwing, zoals minoren of pilots.

6. Waardeer alle perspectieven: Maak ruimte voor verschillende soorten kennis en pas op voor stereotypen over elkaar. Neem een lerende houding aan voor meer gelijkwaardigheid.

7. Omarm successen én mislukkingen:

Werk samen aan een veilige en open cultuur waarin partners waardevolle lessen kunnen trekken uit (elkaars) successen én mislukkingen.

Inleiding

Dementie is inmiddels volksziekte nummer één. Er worden daarom allerlei innovatieve toepassingen ontwikkeld voor meer kwaliteit van leven bij dementie. Echter, zulke toepassingen worden weinig benut in de praktijk en het onderwijs^{1,2,3} kortom er is sprake van een implementatiekloof. Een manier om de inbedding van toepassingen te verbeteren, is om onderzoek, praktijk en onderwijs beter te verbinden.^{4,5} Maar hoe kunnen partners uit deze drie velden goed samenwerken?

De afgelopen twintig jaar zijn er allerlei 'leergemeenschappen' opgericht, waarin betrokkenen uit de drie velden samen innoveren. Denk aan academische werkplaatsen, Zorg-Innovatie Centra en Leer- en Innovatie Netwerken. Het innoveren gebeurt onder andere via het delen en ontwikkelen van professionele competenties, het wegnemen van organisatorische barrières en het implementeren van

nieuwe werkenwijzen.^{6,7} Partners in leergemeenschappen hebben dus veel ervaring met het overbruggen van de implementatiekloof. Wat kunnen we van hen leren over de samenwerking tussen onderwijs, praktijk en onderwijs?

Om deze vraag te beantwoorden hebben we, als onderdeel van het SPREAD+-project, verkend hoe betrokkenen in leergemeenschappen samenwerken (zie tekstbox 1). Op pagina 2 staan de zeven belangrijkste lessen voor partners in samenwerkingen die we uit onze verkenning trokken. Op de volgende pagina's diepen we deze lessen uit. We schetsen eerst de opzet van de leergemeenschappen uit onze verkenning. Daarna bespreken we drie thema's die belangrijk zijn voor een goede samenwerking tussen partners uit onderzoek, praktijk en onderwijs: 1) de verschillen tussen partners in leergemeenschappen, 2) werken aan verbinding, en 3) diverse

Tekstbox 1: Opzet van deze verkenning

Voor dit rapport hebben we tussen 1 oktober 2022 en 1 september 2023 **gegevens verzameld bij 17 Nederlandse leergemeenschappen** die actief zijn op het gebied van de ouderenzorg en/of dementie. Hierbij brachten we eerst leergemeenschappen in kaart die bij de verkenning passen. We kwamen leergemeenschappen op het spoor via rapporten over praktijkonderzoek en implementatie, experts in ons netwerk en tips van vertegenwoordigers van de leergemeenschappen die we spraken.

Vervolgens kozen we tien omgevingen uit voor verder uitdieping (zie tekstbox 2). Bij de keuze van deze tien leergemeenschappen zochten we naar variatie. Denk

hierbij aan plek in Nederland, opleidingsniveau (mbo, hbo, wo), domein (zorg, ondersteuning) en bestaansduur.

Via MS-Teams spraken we 18 vertegenwoordigers van deze tien leergemeenschappen. Deze vertegenwoordigers waren bijvoorbeeld coördinatoren, implementatieadviseurs, en docenten. We vroegen hen naar de samenwerking tussen onderzoek, praktijk en onderwijs binnen leergemeenschappen. Hierbij hadden we aandacht voor uitdagingen én geleerde lessen.

soorten opbrengsten, diverse soorten kennis. We eindigen met een oproep tot het delen van kennis en ervaringen over samenwerken op het snijvlak van onderzoek, praktijk en onderwijs.

We willen met dit rapport onderzoekers, professionals, mensen met dementie en naasten, docenten, managers, studenten, bestuurders en beleidsmedewerkers ondersteunen bij het samenwerken. Samenwerken is immers cruciaal voor de ontwikkeling en toepassing van wetenschappelijk onderbouwde, passende én bruikbare toepassingen. En zulke innovaties zijn broodnodig voor meer kwaliteit van leven bij dementie.

Tekstbox 2: Geselecteerde leergemeenschappen

1.	Universitair Netwerk Ouderenzorg-UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
2.	Practoraat Technologie in zorg en welzijn	ROC Mondriaan (Den Haag)
3.	Lectoraat Functiebehoud bij ouderen in levensloop perspectief	Hogeschool Rotterdam
4.	Lectoraat Professionele werkplaatsen	Fontys (Eindhoven)
5.	Universitair Kennisnetwerk Ouderenzorg Nijmegen	Radboudumc (Nijmegen)
6.	Lectoraat Participatie, zorg en ondersteuning	Hogeschool Utrecht
7.	Practoraat Welzijn en Zorg 2030	MBO Rijnland (Leiden)
8.	Lectoraat Technology health & care	Hogeschool Saxion (Enschede) / Practoraat Zorg & technologie, ROC van Twente
9.	Lectoraat Zorg rond het levenseinde	Avans Hogeschool (Breda)
10.	Academische Werkplaats Ouderenzorg Limburg	Universiteit Maastricht / Hogeschool Zuyd / Gilde Zorgcollege / VISTA college



Samenwerken in een complex krachtenveld

Leergemeenschappen: samenstelling, bekostiging en opzet

De tien leergemeenschappen uit onze verkenning zijn **samenwerken tussen betrokkenen in verschillende domeinen**, die ieder op hun eigen manier meedoen. Denk hierbij aan onderwijs- en onderzoeksinstellingen, praktijkorganisaties, overheden, bedrijven, expertisecentra, burgers, en landelijke of regionale netwerken. Sommige leergemeenschappen bestaan al twintig jaar, maar de meeste zijn recent gestart. Sommige leergemeenschappen zijn opgezet vanuit academische werkplaatsen van universiteiten, anderen vanuit lectoraten van hogescholen. De leergemeenschappen worden op drie manieren bekostigd: via vaste eigen bijdragen van deelnemende organisatie, in-kind bijdragen, of externe financiering.

De meeste leergemeenschappen ontstaan nadat een **'binnengroep' besluit om samen te gaan werken aan een gedeelde opgave**. Het gaat hierbij om complexe problemen ('wicked problems') die niet individueel kunnen worden opgelost. Zoals de vergrijzing, of de groeiende krapte op de arbeidsmarkt. Om de samenwerking op te starten wordt er meestal een samenwerkingsovereenkomst gemaakt, met formele afspraken over bijvoorbeeld de financiën en inzet van personeel. Vervolgens worden sleutelfuncties in het leven geroepen om de samenwerking vorm te geven, aan te jagen en te coördineren. Denk aan linking-pins, innovatiemanagers, en lecturer-practitioners. Deze functies worden vaak ingevuld door docenten en onderzoekers, en soms door professionals of beleidsadviseurs. **Zo ontstaat er een structuur,**

waarbij de binnengroep en sleutelfuncties het kloppende hart van de leergemeenschap vormen.

Leergemeenschappen voeren allerlei projecten uit. Deze projecten zijn bedoeld om de praktijk en het onderwijs te verbeteren. Het gaat hierbij om **drie soorten (samenhangende) projecten**:

- a. Projecten om de **kwaliteit van leven** te verbeteren bij mensen met dementie en/of hun naasten, via de (door-)ontwikkeling en/of implementatie van kennis, methodieken of (technologische) hulpmiddelen.
- b. Projecten om de **kwaliteit van zorg** te verbeteren via het optimaliseren van werkprocessen, professionalisering van medewerkers en aandacht voor werkplezier.

- c. Projecten om de **kwaliteit van onderwijs** te verbeteren via het versterken van de aansluiting op de praktijk. Leergemeenschappen richten zich hierbij vaak nog op hbo-professionals, maar ook mbo'ers worden steeds meer gevonden als doelgroep.

Leergemeenschappen kiezen **twee routes voor zulke verbeterprojecten**.

In deze route wordt een bestaande, vaak wetenschappelijk onderbouwde innovatie (denk aan een eHealth applicatie, nieuwe kennis of een gespreksinstrument) in de praktijk of het onderwijs geïmplementeerd (top-down). In de tweede route zijn vragen vanuit de praktijk of het onderwijs leidend bij het innoveren (bottom-up).

Les 1: Faciliteer continue afstemming

Ga in gesprek over elkaars verschillen en belangen. Zoek hierbij naar gezamenlijke belangen om de raakvlakken te vergroten.

1. Verschillen tussen partners in leergemeenschappen

Leergemeenschappen bestaan uit verschillende partners. **Verschillen tussen partners hebben ten eerste te maken met de diverse perspectieven in de samenwerking.** Partners komen bijvoorbeeld vanuit zorg óf ondersteuning. Ze vertegenwoordigen organisaties (onderzoekers en professionals) óf doen mee op eigen titel en in de eigen tijd, zoals mensen met dementie, naasten en vrijwilligers. Ook hebben partners verschillende standpunten over politiek-ideologische vraagstukken, zoals de juiste manier om de gedeelde opgave aan te vliegen. En partners, zowel individuen als organisaties, hebben verschillende belangen. Denk bijvoorbeeld aan hun doelstellingen en de opbrengsten waar ze op inzetten. Zulke belangen hangen samen met hun motivatie om mee te doen en dus hun toewijding.

Ten tweede zijn er verschillen in de status van partners. Zo kunnen mbo'ers niet altijd volwaardig meedoen in leergemeenschappen.

Deelnemers aan onze verkenning die werken op mbo's vertellen dat mbo onderzoekers vaak pas worden benaderd om aan te sluiten bij projecten als er al belangrijke keuzes zijn gemaakt over het ontwerp ervan. Ook worden mbo-professionals en mbo-studenten benaderd als 'handjes' die kant-en-klare implementaties uitvoeren — in plaats van als gelijkwaardige partners met een unieke bijdrage in een doorlopend proces van gezamenlijk leren. Dit kan leiden tot wantrouwen en onwil. De positie en bijdrage van mbo'ers worden echter steeds meer erkend: zij zijn de grootste groep werknemers binnen de ouderenzorg, hebben zicht op de details op de werkvloer en ontwikkelen allerlei praktische oplossingen voor alledaagse problemen.

De organisaties waar leergemeenschappen aan verbonden zijn kunnen ook van elkaar verschillen. Deze verschillen hebben te maken met:

1. De financiële mogelijkheden en bekostiging van projecten
2. De wetmatige context, (kwaliteits)kaders en verantwoordingsstructuur richting toezichthouders
3. De doelgroepen waarop men inzet, zoals studenten, cliënten, bewoners, professionals uit verschillende disciplines
4. De cultuur en waarden in elke organisatie
5. De omvang en interne opbouw van elke organisatie
6. Het tempo en de wendbaarheid, zoals de mate van bureaucratie, het vermogen om snel aan te sluiten bij nieuwe ontwikkelingen, de looptijd van programma's.
7. De ruimte voor verandering en innovatie, zoals plek in het curriculum, formatie voor professionals om mee te doen met projecten

Les 2: Stimuleer participatie

Betrek mbo'ers, mensen met dementie en naasten bij projecten. Ontwikkel een duidelijke visie op hun participatie om barrières voor deelname (zoals sociaaleconomische omstandigheden of cognitieve beperkingen) aan te pakken.

Deelnemers aan onze verkenning vertellen verder dat er verschillen binnen organisaties kunnen spelen. In organisaties werken verschillende disciplines op verschillende niveaus die verschillende 'opdrachten' hebben — die soms ook kunnen botsen. Veel betrokkenen bij leergemeenschappen hebben bovendien meerdere 'petten' op: professional, co-onderzoeker, opleider. Ze werken voor verschillende organisaties in verschillende domeinen, of dienen de gehele leergemeenschappen. Ook dit kan leiden tot spanningen.

Deze verschillen kunnen de samenwerking in de leergemeenschappen hinderen. Bijvoorbeeld als de belangen van sommige betrokkenen te weinig gediend worden. Of als er 'stroperigheid' ontstaat door botsende wetmatige kaders of manieren van werken.

Mensen met dementie en naasten nemen als ervaringsdeskundigen een bijzondere positie in de leergemeenschappen. Alle deelnemers aan onze verkenning geven aan dat het vaak lastig is om deze groepen te betrekken bij projecten. Hierdoor doen zij nog weinig als volwaardige partner mee met innovaties, terwijl dat wel gewenst is (zie tekstbox 3).

Tekstbox 3: Het betrekken van mensen met dementie en naasten

Alle vertegenwoordigers van de leergemeenschappen die we spraken vinden het **belangrijk om mensen met dementie en naasten te betrekken** bij projecten. De deelname van mensen met dementie en naasten bestaat meestal uit het leveren van informatie (denk aan meedoen als respondent bij lopend onderzoek).

Regelmatig geven ze ook advies (zoals bij meedoen aan een cliëntenraad. Mensen met dementie en naasten participeren zelden als volwaardige partner in de samenwerking (denk aan meedoen als co-ontwerper en co-onderzoeker).

Het blijkt ook lastig om mensen met dementie te bereiken en te werven voor projecten. Professionals en/of familieleden willen hen namelijk vaak **beschermen voor overvraging**, wat de werking bemoeilijkt ('gatekeeping'). En: vooral mensen met dementie en naasten met een **hoge sociaaleconomische status** doen mee. Ten slotte worstelen partners in leergemeenschappen met **de rol van mensen met dementie en naasten**: hoe geef je een goede plek aan hun ervaringskennis? In hoeverre kunnen zij meedoen, zonder hen te overvragen? Hoe benader je ze op een passende manier?

2. Werken aan verbinding

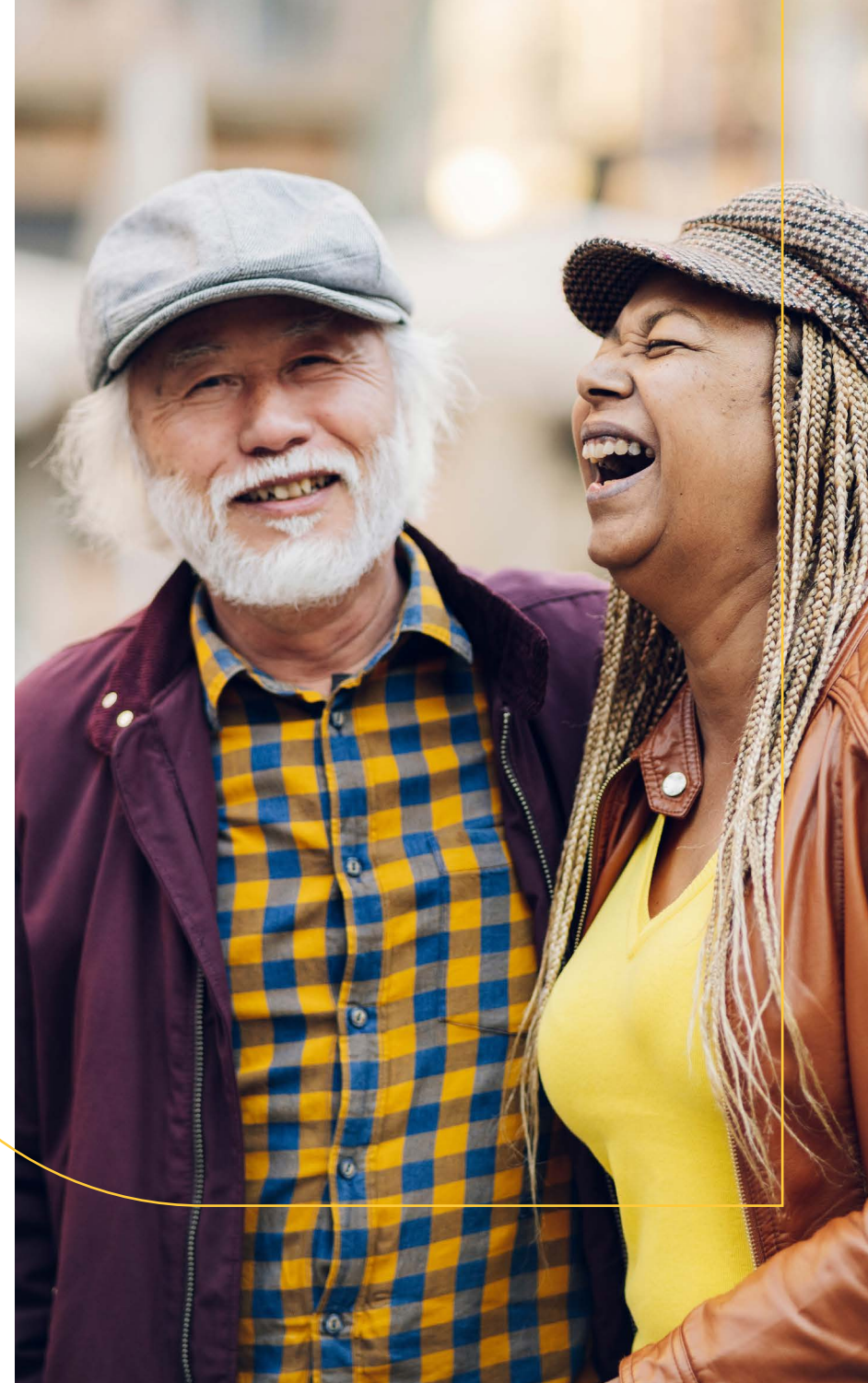
Zoals hierboven is beschreven, is verbinding tussen partners erg belangrijk om innovatie van de grond te krijgen.

Veel partners in leergemeenschappen werken op informele wijze aan verbinding. Denk bijvoorbeeld aan de faciliterende manager, de netwerken-de bestuurder, de bevlogen docent, de verbonden lector, de pionierende professional. **Maar alle leergemeenschappen geven ook een formele invulling aan verbinding.** Dat gebeurt via sleutelfuncties als linking-pins, innovatiemanagers, en lecturer-practitioners, implementatie adviseur, implementatiedeskundigen, i-nurses, en grenswerkers. Zulke 'bruggenbouwers' spelen een belangrijke rol in het afstemmen tussen de verschillende organisaties en individuen.

Les 3: Investeer in verbinding

Stel 'bruggenbouwers' aan om partners te verbinden, investeer in hun zachte vaardigheden en laat ze werken in innovatieteams met experts op het gebied van implementatie, onderzoek, communicatie, onderwijs, en praktijk.

De rol van bruggenbouwer is complex. Bruggenbouwers hebben een coördinerende functie en zorgen hiermee dat projecten samen worden uitgevoerd.



Tekstbox 4: Vijf zachte vaardigheden van bruggenbouwers

- 1. Kunnen vertalen:** diverse ‘talen’ en perspectieven begrijpen en daartussen schakelen, empathisch zijn, spraakverwarring signaleren en ophelderen, eigen én gemeenschappelijke belangen verhelderen en verbinden, nabijheid tussen verschillende partners creëren.
- 2. Zorgen voor gelijkwaardige participatie in ongelijke situaties:** ingewikkelde dynamieken (spanningen, tegenstellingen) herkennen en hanteren, machtsverhoudingen begrijpen, ruimte maken voor inspraak van betrokkenen met minder status, ieders kwaliteiten erkennen, met andere woorden: waarderende benadering.
- 3. Inspireren:** betrokkenen verleiden om mee en samen te werken, charmeren, lol en lichtheid creëren, behaalde resultaten zichtbaar maken en ‘verkopen’, mooie vergezichten schetsen.
- 4. Beweging creëren:** samenwerkingen continu opstarten en gaande houden, gezamenlijke leren en reflecteren stimuleren — over successen én mislukkingen, inspelen op actuele ontwikkelingen, medestanders vinden, ruimte geven aan voorlopers, en weerstand van verzetters, sceptici en poortwachters (gatekeepers) hanteren.
- 5. Verandering aanjagen:** routines doorbreken (disruptie), wrijving herkennen en omzetten in kansen, ruimte zoeken voor opbrengsten, partners activeren door te laten zien wat het belang is voor hun doelgroepen, zoals cliënten, studenten, medewerkers.

Daarbij komen ze nogal eens hobbels tegen zoals personeelsverloop, te vrijblijvende samenwerkingsafspraken en versnippering van taken — ondanks gemaakte afspraken over voldoende tijd, geld en menskracht. **Het is soms ook lastig laveren tussen de praktische, onderwijskundige en onderzoeksmatige doelen van de samenwerking.** Daarbij zijn bruggenbouwers die in praktijkorganisaties zijn gedetacheerd meestal beperkt aanwezig op locatie. Dit staat het begrijpen van interne processen, verhoudingen, en stand van zaken in de weg. Ook staan bruggenbouwers deels buiten bestaande hiërarchieën en verbanden. Deze ‘tussenpositie’ is belangrijk om verschillende partners te kunnen verbinden, betekent ook dat bruggenbouwers niet bevoegd zijn om beslissingen te maken. Dit beperkt hun slagkracht.

Verbinding creëren vraagt dat bruggenbouwers continu aandacht hebben voor de zachte kant van de samenwerking. Hiervoor gebruiken ze zogenoemde zachte vaardigheden (zie tekstbox 4). Omdat bruggenbouwers

niet alles weten en kunnen, werken ze soms in diverse innovatieteams met experts of het gebied van implementatie, onderzoekers, communicatiedeskundigen, docenten en professionals.

Om partners bij elkaar te brengen en te houden gebruiken de bruggenbouwers die we spraken allerlei creatieve werkvormen. Denk aan: thematafels, lunchbijeenkomsten, organisatiescans, gastlessen, stand-ups, webinars, of klankbordgroepen. Zulke (online en live) werkvormen sluiten aan bij de belangen en situatie van verschillende partners en laten hen met elkaar uitwisselen.

Les 4: Gebruik creatieve werkvormen

Wissel samen uit via (live en online) werkvormen die passen bij verschillende belangen en situaties, enk bijvoorbeeld aan stand-ups, webinars of lunchbijeenkomsten.

3. Diverse soorten opbrengsten, diverse soorten kennis

Alle leergemeenschappen willen concrete resultaten boeken. Deelnemers aan onze verkenning noemen **diverse soorten opbrengsten** van de samenwerking. Denk aan kennisproducten, instrumenten, of vaardigheden (zie tekstbox 5). Verschillende partners vinden verschillende opbrengsten belangrijk. Bovendien hebben verschillende opbrengsten verschillende 'landingsplekken'. **Drie kernvragen** bij het werken aan opbrengsten zijn daarom: 1) welk resultaat is voor welke partner belangrijk? 2) Hoe ontwikkelen we waardevolle opbrengsten voor iedere partner? en 3) Hoe laten we opbrengsten 'landen' op de juiste plek?

De instrumenten en methodes die worden ontwikkeld zijn meestal **geen kant-en-klare interventies die makke-**

lijk uit te rollen zijn, blijkt uit de verhalen van deelnemers aan onze verkenning. Vaak vraagt het implementeren om een proces van passen en meten.

Maatwerk is nodig omdat de **sociale en fysieke context** een grote rol speelt bij implementatie; wat lokaal werkt, werkt niet perse globaal. Bovendien zijn instrumenten en methodes in **constante staat van ontwikkeling**; ze moeten immers worden onderhouden en verder ontwikkeld. Ook leidt de implementatie ervan vaak tot **nieuwe vraagstukken**. Daarbij vertellen deelnemers dat de inbedding van zulke innovaties pas kans van slagen heeft als ze **aansluiten bij vragen en problemen die in de praktijk** spelen. Bij opbrengsten die concrete producten zijn is het handig om goed na te denken over geschikte landingsplekken in de praktijk en het onderwijs. Bij minoren of proeftuinen is er vaak

meer ruimte voor innovatie en experiment. Om de landing zo zacht mogelijk te maken moeten zulke opbrengsten toegankelijk, begrijpelijk en vindbaar zijn voor professionals, docenten en studenten.

Les 5: Laat producten landen

Maak de opbrengsten van de samenwerking toegankelijk, begrijpelijk en vindbaar zodat ze kunnen landen in de praktijk en het onderwijs. Zoek landingsplekken met ruimte voor vernieuwing, zoals minoren of pilots.

Opbrengsten worden mogelijk gemaakt door het combineren van de diverse soorten kennis van betrokkenen. Deelnemers aan onze verkenning vertellen onder andere over wetenschappelijke kennis, methodologische kennis, klinische kennis, strategische kennis, didactische kennis, ervaringskennis, organisatorische kennis, commerciële kennis en methodische kennis. Zo brengen studenten en professionals kennis over de gang van zaken op de werkvloer. Onderzoekers brengen kennis over onderzoeksmethodes, theorieën en de nieuwste wetenschappelijke inzichten over doelgroepen, problemen en oplossingen. Commerciële partners brengen kennis over de ontwikkeling en vermarkting van producten. Docenten brengen kennis over leren en leeruitkomsten. En mensen met dementie en naasten brengen ervaringskennis.

Les 6: Waardeer alle perspectieven

Maak ruimte voor verschillende soorten kennis en pas op voor stereotypen over elkaar. Neem een lerende houding aan voor meer gelijkwaardigheid.

De verschillende soorten kennis in leergemeenschappen worden verschillend gewaardeerd, wat samenhangt met allerlei stereotype beelden.

Het is nog maar kort geleden dat vooral wetenschappelijke kennis op waarde werd geschat. De praktische wijsheid van mbo's wordt daarentegen vaak niet herkend als bron van kennis, vertellen deelnemers gerelateerd aan het mbo uit onze verkenning. Zoals hierboven geschreven worden mbo'ers vaak nog gezien als 'handjes' in de uitvoering. En organisatorische, strategische of didactische kennis van partners wordt niet altijd herkend als kennis. Dit soort

stereotypen beginnen nu te kantelen, maar de meerwaarde van niet-wetenschappelijke kennis kan nog beter worden erkend. Ondertussen zien sommige niet-onderzoekers wetenschappelijke kennis als onnodig ingewikkeld, traag en losgezongen. Dit beeld kan zorgen voor weerzin tegen onderzoek in de praktijk en het onderwijs. Deelnemers aan onze verkenning vertellen dat een lerende, open houding op alle niveaus belangrijk is om alle perspectieven te waarderen. Ook het kunnen vieren van en reflecteren over successen én mislukkingen helpt hierbij.

Les 7: Omarm successen én mislukkingen

Werk samen aan een veilige cultuur waarin partners waardevolle lessen kunnen trekken uit (elkaars) successen én mislukkingen.

Tekstbox 5: Zeven soorten opbrengsten van leergemeenschappen

- 1. Kennisproducten:** publicaties, presentaties, webinars, onderzoeksrapporten, kennisclips, factsheets, micro-learningen ('leersnacks'), cursussen, businesscases, casuïstiek.
- 2. Instrumenten:** hulpmiddelen (heup airbag, persoonsalarm, navigatie), eHealth applicaties, communicatie software, registratie en administratie systemen (elektronische patiënt dossiers), domotica (monitoring via sensoren in de omgeving).
- 3. Methodes:** serious games, professionele methodieken, keuzehulpen, gespreksinstrumenten, richtlijnen en protocollen.
- 4. Vaardigheden:** gesprekstechnieken, het vermogen om samen te werken met diverse anderen, innovatievaardigheid, onderzoeksvaardigheden.
- 5. Attitude:** onderzoekende houding, empowerment (beroepstrots, staan voor ervaringskennis), bredere blik, waarderende houding, openheid.
- 6. Procesopbrengsten:** vervolg van de samenwerking, vertrouwen en goede relaties, nieuwe verbindingen, reflectieruimte, 'troubleshooting' (knelpunten in innovaties opsporen), nieuwe subsidieaanvragen en projecten, behoud van personeel, kwaliteitsverbetering.
- 7. Publiciteit:** verspreiding van opbrengsten en goede praktijken ('parels'), aandacht voor projecten en de leergemeenschap (bijvoorbeeld op social media), invloed, reputatie, profilering.

De kennis van partners in de samenwerking hangen nauw samen met hun situatie en het perspectief, maar deze brengen ook beperkingen en spanningsvelden mee. Deelnemers aan onze verkenning vertellen bijvoorbeeld dat docenten letten op didactiek, maar hun handen vol hebben aan onderwijstaken. Hierdoor kunnen ze weinig kennis opdoen van de actuele praktijk en nieuwste wetenschappelijke inzichten. Ook zitten ze vast aan bestaande curricula, waardoor ze deze soorten kennis beperkt kunnen integreren in het onderwijs. Commerciële kennis van betrokkenen uit het bedrijfsleven is belangrijk voor de verdere ontwikkeling van opbrengsten. Maar de samenwerking tussen partijen uit de publieke en private sector kan be-

laden zijn. Er kunnen conflicten ontstaan over eigendomsrechten. En als bedrijven failliet gaan, kan de innovatie staken. De onderzoekers die we spraken zijn bovendien ambivalent over de markt. Zij voelen de plicht om effectieve interventies naar de praktijk te brengen, maar ervaren de markt ook als onbetrouwbaar omdat die is gericht op winst in plaats van bewezen werkzaamheid. Tegelijkertijd hebben onderzoekers weinig tijd om opbrengsten in leven te houden en op te schalen. Ook zijn ze vaak niet vaardig in het 'verkopen' van opbrengsten. Zij hebben dus commerciële partners nodig. Het is belangrijk om bewust te zijn van zulke beperkingen en spanningsvelden bij het samenwerken, en hier passend mee om te gaan.





Conclusies

Samenwerken op het snijvlak van onderzoek, praktijk en onderwijs is samenwerken in een zeer **complex speelveld**. De samenwerking is hierbij geen doel maar een middel om gezamenlijk te komen tot oplossingen voor maatschappelijke opgaven. Om de samenwerking te laten slagen is het belangrijk om oog te hebben voor de **belangen van partners**, maar ook voor het **gezamenlijk belang**. Regelmatig hierover in gesprek gaan zorgt ervoor dat er voor iedere betrokkene 'iets in zit'. Als het lukt om de **raakvlakken te vergroten**, is de kans op geslaagde innovaties groter. De sleutel voor het creëren van een goede samenwerking is inzetten op **relaties**. Formele (en informele) **bruggebouwers** helpen betrokkenen om de verschillen die er altijd zullen zijn te overbruggen. Dit vraagt om het ontwikkelen van zachte vaardigheden. Alle partners willen concrete resultaten boeken, maar wat ze zien als een concreet resultaat verschilt.

Dat kunnen kennisproducten, instrumenten of vaardigheden zijn. Intussen zijn ontwikkelde instrumenten en methodes **meestal geen kant-en-klare interventies die makkelijk uit te rollen zijn**. Context speelt namelijk een belangrijke rol bij implementatie. Voor de ontwikkeling van diverse opbrengsten zijn er **diverse soorten kennis** nodig, zoals wetenschappelijke kennis, praktische kennis en didactische kennis. Het is belangrijk om de **waarde hiervan te erkennen**. Ten slotte: omdat leergemeenschappen nog niet zo lang bestaan, worden kennis en ervaringen over de samenwerking tussen onderzoek, praktijk en onderwijs beperkt gedeeld. **Meer uitwisseling over het thema 'samenwerken op het snijvlak van onderzoek, praktijk en onderwijs'** is dus wenselijk. Uitwisseling voorkomt dat betrokkenen het wiel opnieuw moeten uitvinden om te kunnen samenwerken — en helpt ook om opbrengsten te delen en strategische kansen te pakken.



Bronnen

1. Gitlin LN, Marx K, Stanley IH, Hodgson N (2015). Translating evidence-based dementia caregiving interventions into practice: state-of-the-science and next steps. *The Gerontologist*: 55, 210–226.
2. Van der Roest HG, Wenborn J, Pastink C, et al (2017). Assistive technology for memory support in dementia. *Cochrane Database Syst Rev*. 2017 Jun 11;6(6):CD009627.
3. Christie HL, Martin JL, Connor J, et al (2019). eHealth interventions to support caregivers of people with dementia may be proven effective, but are they implementation-ready? *Internet Interv*: 18.
4. Albers M, Gobbens RJJ, Reitsma M, Timmermans OAAMJ, Nies HLGR (2021). Learning and innovation network in nursing: a concept analysis. *Nurse Education Today*: 104.
5. Snoeren M (2015). Working = learning. A complexity approach to workplace learning within residential care for older people (PhD thesis). VU University: Amsterdam.
6. Stoll L, et al. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7: 221-258.
7. Ranmuthugala G, et al. (2011). How and why are communities of practice established in the healthcare sector? A systematic review of the literature. *BMC Health Services Res*, 11: 1-16.

Over SPREAD+

SPREAD+ (Sustainable and Personalised Advances in Dementia care) heeft als doel de kwaliteit van leven van mensen met dementie, hun zorgpartners en zorg- welzijnsprofessionals te verbeteren door op maat gemaakte toepassingen te bieden, waarbij innovatieve psychosociale en technologische ondersteuning wordt benut in alle fasen van dementiezorg en -ondersteuning. Als onderdeel van het Onderzoeksprogramma Dementie van ZonMw bestaat het consortium uit een nationale samenwerking van universiteiten, hbo's en andere kennisinstellingen, naast praktijkorganisaties en bedrijven. SPREAD+ wordt gefinancierd door Alzheimer Nederland en Health Holland (WE.32-2022-01).

Meer details over dit 4,5 jaar durende project (2022-2027) en de partners ervan zijn te vinden op:

[www.alzheimer-nederland.nl/
onderzoek/projecten/spread](http://www.alzheimer-nederland.nl/onderzoek/projecten/spread)



Samen werken aan kwaliteit van leven bij dementie

Zeven lessen van leergemeenschappen

Mogelijk gemaakt door:

